

מפגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

גיליון מיוחד בנושא:

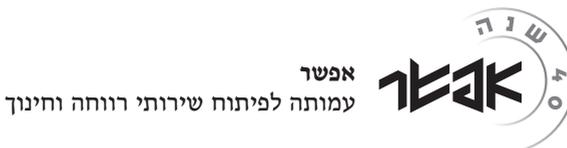
התנסות, התמכרות והחלמה:
משחקנות, הימורים וחומרים פסיכואקטיביים
בקרב ילדים, נוער וצעירים

עורכים-אורחים: פרופ' בל גבריאל-פריד ופרופ' מאיר טייכמן

כרך ל"ג • גיליון 59

טבת תשפ"ו — דצמבר 2025

יוצא לאור על ידי:

בוגרים צעירים במסיבות טבע בישראל: צריכת חומרים פסיכואקטיביים, מזעור נזקים – עמדות והתנהגויות, תחושת ביטחון והבדלים מגדריים

חגית בוני-נח, ברק שפירא, פנחס בוימל, ניר תדמור, פאולה רושקה,
סטייסי שושן, יוסי הראל-פיש ואריאל כדורי

תקציר

מטרות המחקר שעליו מבוסס מאמר זה היו לבחון את דפוסי הביטחון והצריכת חומרים פסיכואקטיביים במסיבות טבע, עמדות כלפי מזעור נזקים, התנהגויות של מזעור נזקים, עמדות כלפי המשטרה, תחושת ביטחון ופנייה לעזרה וכן בחינת הבדלים מגדריים בקרב בוגרים צעירים במסיבות טבע. במחקר השתתפו 613 בוגרים צעירים בטווח הגילים 18–28, ביניהם 384 גברים (63%). כשליש מהמשתתפים דיווחו כי השתתפו לראשונה במסיבות טבע טרם הגיעם לגיל 18. החומר השכיח ביותר שאותו צרכו אי-פעם במסיבות טבע היה הקנביס (90%), אחריו אלכוהול (83%), לאחר מכן א-די (MDMA) (65%), אסיד (L.S.D) (61%), קטמין (36%), קוקאין (35%) ופטריות או פסילוציבין (34%). התנהגויות מזעור הנזקים המדווחות ביותר כללו: שתית מים במהלך המסיבה (87%) וצריכת סמים רק אם מרגישים טוב ("סט נוח") (76%). רק 7.5% מהמשתתפים הסכימו עם הקביעה שמשטרת ישראל פועלת כראוי להבטחת שלומם של משתתפים במסיבות. נמצאו הבדלים מגדריים בדפוסי השימוש בחומרים, בהתנהגויות מזעור נזקים ובתחושת ביטחון במרחבים שונים במסיבות. ממצאי המחקר מדגישים את הצורך בהתערבויות למזעור נזקים במסיבות טבע. בנוסף, מומלץ כי יקודמו שיתופי פעולה בין קובעי מדיניות, מפיקי המסיבות, גורמי רפואה וגורמי אכיפה, לקידום אמון וביטחון בקרב המבוגרים הצעירים.

מילות מפתח: מסיבות טבע, מזעור נזקים, סמים, עמדות, תחושת ביטחון, בוגרים צעירים

מבוא

מסיבות הנערכות בחיק הטבע – בשטח הפתוח, ובהן מנוגנת מוזיקה אלקטרונית, מכונות בישראל "מסיבות טבע", וידועות בעולם כ-"raves" (Bonny-Noach et al., 2023). המוזיקה האלקטרונית במסיבות אלו נועדה לריקוד ומכונה "מוזיקת דאנס אלקטרונית" (Electronic Dance Music – EDM), והיא כוללת מעל 300 סוגות, ביניהם גם סוגת מוזיקת הטרנס (Conner & Dickens, 2023), שהיא הסוגה המובילה במסיבות טבע בישראל, ולכן המסיבות מכונות לעיתים גם "מסיבות טראנס". האווירה הקיימת במסיבה או בפסטיבל הנערכים בטבע, באוויר הפתוח, שונה מזו הקיימת במועדונים. במסיבות באוויר הפתוח מושגת חוויה חושית מלאה בעזרת

מערכות שמע, גירויים חזותיים וקישוטים מגרי דמיון בעלי הדפסים בצבעים עזים, המצויים במרחב המסיבה, לצד מגוון של פעילויות פנאי נוספות, כמו: סדנאות, תצוגות אומנות, מרחבי הירגעות ודוכנים של אוכל ושתיה (Kajanová & Marhalek, 2019). במסיבות ה-EDM מתאספים לרוב אנשים צעירים ובוגרים, הרוקדים מהשעות הקטנות של הלילה ועד שעות הבוקר והצהריים שלמחרת (Cannon & Greasley, 2021). הקשרים בין חברי קהילת המשתתפים במסיבות אלו הם חזקים, דבר המעצב את "תרבות הפסטיבלים", הכוללת גם את הנורמה של צריכת סמים בקרב אלו המגיעים למתחמי המסיבות (Kajanová & Marhalek, 2019). הפקות של מסיבות אלו נעות בין מסיבות חוקיות, עם אישורים מהרשויות, למסיבות בלתי חוקיות או חוקיות למחצה, המאורגנות על ידי גופים שונים מהתחום ובקני מידה ותקציבים משתנים (Van Dyck et al., 2023; Yankovska, 2019).

התפתחות מסיבות הטבע בישראל

בישראל, סצנת מסיבות הטבע יובאה על ידי תרמילאים שטסו ל"טיול הגדול" לאחר הצבא בסוף שנות ה-80, ונחשפו למסיבות ה"פול מון" בחופי מדינת גואה בהודו ובחופי האיים בדרום תאילנד (בוני-נח, 2008; לאון, 2002). המסיבות הללו, שכללו מוזיקה אלקטרונית, נוסדו על ידי פליטי דור ההיפים, אשר הגיעו מארצות הברית והתיישבו בגואה כבר בשנות ה-60, ושם פיתחו את הסוגה האלקטרונית הייחודית "גואה-טראנס", המלווה במוטיבים אלקטרוניים משולבים במוטיבים מזרחיים. החוגגים העיקריים במסיבות אלו היו תרמילאים מאנגליה, ישראל, גרמניה, צרפת ויפן. הסמים שליוו את המסיבות הללו היו בעיקר אסיד (L.S.D), אקסטזי – שהכיל אז אם-די-אם-איי (MDMA) בלבד – וקנביס, והם נמכרו על ידי בעלי הברים, שגם ארגנו את המסיבות (בוני-נח, 2019; Gristina, 2019). הסוגה הייחודית שנוצרה בהודו – ה"גואה-טראנס", וה"פסייטראנס" (טראנס פסיכדלי) שהתפתח ממנה, הן הסוגות המובילות עד היום בקרב בלייני מסיבות הטבע בישראל והחביבות עליהם ביותר.

בסוף שנות ה-80 ותחילת שנות ה-90 נערכו בישראל מסיבות מחתרתיות, שכונו אז "מסיבות אסיד", בגלל ה-LSD. השתתפו בהן בעיקר תרמילאים "בוגרי המזרח", והן נערכו במקומות מסתור, ובעיקר ביערות. בתחילת שנות ה-90, כשנושא מסיבות האסיד, שבהן רווחה צריכת החומרים הפסיכואקטיביים, התגלה לגורמי הממסד, החלו גורמי האכיפה לנסות לשלוט על התופעה (בוני-נח, 2019; לאון, 2002; שור, 2008). למעשה, דיכוי המסיבות ודחיית סצנת הטראנס אפיין את העשור הראשון של התפתחות "קהילת הטראנס" בארץ, ודחק במפיקים והמארגנים לקיים את המסיבות במחתרת, במיקומים מרוחקים ומבודדים (Gristina, 2019; Schmidt & Navon, 2017). בשונה מתחילת דרכה של סצנת הטראנס בישראל, מאז שנות ה-2000 מסיבות טבע ומוזיקת הטראנס הפכו לחלק בלתי נפרד מתרבות הפנאי הישראלית. למרות זאת, המשטרה עדיין מפסיקה מסיבות טראנס מעת לעת בשל החשש לסחר בסמים במסיבות אלו. בתודעה הציבורית הנושא עולה לכותרות העיתונים בישראל לעיתים בגלל פשיטות משטרתיות על מסיבות או בהקשר של מקרי הרי אסון של בליינים

שנפטרו במהלך המסיבות (ראו למשל: שפיגל-ובר-פלג, 2018; צורי, 2020; קוריאל ואחרים, 2020).

מתחילת המאה ה-21 ישראל הפכה למעצמת טראנס בין-לאומית ולמזוהה ביותר בעולם עם מוזיקה זו (Schmidt & Navon, 2017). ההערכה היא כי בישראל מתקיימות בכל שנה מאות מסיבות טראנס, וכ-100,000 אנשים פוקדים אותן בכל שנה (בוני-נח ואחרים, 2025; Bonny-Noach et al., 2023).

קיימים למעשה שלושה סוגים עיקריים של מסיבות טבע בישראל, השונים בגודלם ובמאפייניהם: הסוג הראשון הוא מסיבות גדולות שנחשבות כפסטיבלים המוניים. פסטיבלים אלו נחשבים לזרם מרכזי ("מיינסטרים") יותר מהסוגים האחרים וכוללים הפקה גדולה מאוד או איחוד של הפקות. ההערכה היא כי בין 5,000 ל-12,000 משתתפים פוקדים פסטיבלים אלו, המתקיימים לאחר קבלת אישורים מהגורמים הרשמיים. הסוג השני הוא מסיבות בינוניות, שלפי ההערכות משתתפים בהן בין 1,000 ל-5,000 חוגגים, והסוג השלישי הוא מסיבות קטנות, הכוללות בין עשרות למאות בליינים. אלו מסיבות שנחשבות אינטימיות יותר, ורבות מהן מאופיינות בגוון מחתרתי יותר. חלק ניכר מהמסיבות המחתרתיות אינן חוקיות ומתקיימות במקומות נסתרים ומרוחקים, ולעיתים עצם ההגעה למיקום המדויק של המסיבה הוא אתגרי למדי. ההנחיות המדויקות להגעה למסיבות הטבע ניתנות למשתתפים שנרשמו מבעוד מועד לרוב רק ביום המסיבה עצמו (Bonny-Noach et al., 2023).

כיום סצנת הטראנס בישראל היא למעשה חלק מ"שבט הטראנס" הגלובלי, ודוגלת בערכים של ה-"PLUR", שכוללים: שלום, אהבה, אחדות וכבוד (Peace, Love, Unity, Respect). ברחבות הריקודים במסיבות הטבע מדווחים החוגגים על תחושה של חופש, קבלת האחר, אחווה וחוסר שיפוטיות, כשבלייני מסיבת הטראנס מגיעים מרקעים מגוונים ומגילים מגוונים (בוני-נח ואחרים, 2025; Schmidt & Navon, 2017). אף שתרבות הטראנס הפכה לחלק מהזרם המרכזי, וסצנת הטראנס העולמית מובלת על ידי תקליטנים ישראלים, יש עדיין הסוברים כי תרבות הטראנס מסמלת סוג של הליכה נגד הזרם המרכזי ומחתרתיות (כרמי, 2013).

חומרים פסיכואקטיביים ומזעור נזקים במסיבות

האירוע המכונן בתודעה העולמית שבו החלו לקשר בין מסיבות, מוזיקה אלקטרונית ושימוש בסמים התחולל באנגליה בתקופות הקיץ של שנים 1988 ו-1989, עת התרחשו מסיבות המוניות שכונו "קיץ האהבה השני" (second summer of love) המשך ל"קיץ האהבה הראשון" הידוע, שנערך בסוף שנות ה-60 על ידי דור ההיפים בסן פרנסיסקו. באותה תקופה החלה התקשורת באנגליה לסקר את הנושא ולייצר "פניקה מוסרית" (moral panic) סביב נושא השימוש ב"סמי מועדונים" בקרב בליינים במסיבות (בוני-נח, 2019; Thornton, 1995). אף שישנם בליינים במסיבות מוזיקה אלקטרונית שאינם צורכים חומרים (בוני-נח, 2019; בוני-נח ואחרים, 2025), מסיבות אלקטרוניות נחשבות למקומות בילוי שבהם השימוש בסמים רב יותר מאשר במקומות בילוי אחרים (Southey et al., 2020), ואחת הנורמות הנפוצות בקרב חברי קהילת מסיבות

EDM-ה לסוגיהן היא צריכת חומרים פסיכואקטיביים (Gristina, 2019; Palamar et al., 2017; Palamar & Sönmez, 2022; Schmidt & Navon, 2017; Southey et al., 2020). למעשה, החוויה העיקרית במסיבות ופסטיבלים סובבת סביב המוזיקה והריקוד, כשחומרים פסיכואקטיביים מסוימים משתלבים בחוויה זו, והם לעיתים קרובות כלי להעצמת חוויית הצלילים ותחושות האופוריה והשחרור במסיבות אלה (Yankovska, 2019).

סוגי הסמים הנפוצים ביותר במסיבות הטבע הם MDMA, סמים פסיכדליים, מריחואנה וקטמין, וזה בשונה ממסיבות בתוך מועדונים, שבהן שימוש בסמים פסיכדליים זניח למדי (Van Dyck et al., 2023). בנוסף, משתתפי המסיבות נוטים להשתמש במינון כלשהו של סמים מעוררים, על מנת להישאר ערים ולרקוד עד סוף האירוע (Kajanová & Marhalek, 2019; Palamar & Sönmez, 2022; Yankovska, 2019).

כבר משנות ה-90 פורסמו ברחבי העולם מקרים של אשפוז או מוות שהתרחשו לרוב בעקבות תופעות הנלוות לשימוש בסמים במסיבות. גם בישראל אירעו מספר מקרי מוות של צעירים במסיבות טבע, ומתחילת המאה ה-21, מקרי מוות אלו מסוקרים בתקשורת (למשל: שפיגל ופלג, 2018; צורי, 2020; קוריאל ואחרים, 2020). מקרים אלו הובילו להתפתחות מענים ושילוב מיזמים של מזעור נזקים (harm reduction) במסיבות ברחבי העולם, כולל בישראל.

מזעור נזקים הוא מדיניות הכוללת תוכניות ופרקטיקות שמטרתן בעיקר לצמצם את הנזקים וההשלכות השליליות – הבריאותיות, החברתיות והכלכליות – הנגרמות לאדם ולאחרים – לקהילה ולחברה הרחבה, כאשר האדם אינו יכול להפסיק את השימוש בחומרים פסיכואקטיביים חוקיים ובלתי חוקיים או אינו רוצה בכך. גישת מזעור הנזקים היא בלתי שיפוטית ומצדדת בצדק חברתי, המבוסס על חמלה וכבוד לזכויותיהם של אנשים הצורכים חומרים פסיכואקטיביים (Bonny-Noach, 2019). על רצף אפשרויות להתערבות של מזעור נזקים במסיבות ניתן למצוא "מרחבים בטוחים" המוקמים במסיבות, שבהם נמצאים לרוב מתנדבים שעברו הכשרה בליווי וסיוע מיוחד פסיכדליה, המכוון לאנשים העושים שימוש בחומרים משני תודעה. הם מכונים "trip sitters" וניתן להגיע אליהם להירגע במהלך המסיבה (Valente et al., 2023), ישנה גם אפשרות להשתמש בערכות לבדיקת חומרים המסייעות בבדיקת סוג ורמת הטוהר של החומר הפסיכואקטיבי הנצרך (Moran et al., 2024). יש לציין כי מעט מחקרים נערכו בעולם בקשר לעמדות כלפי מזעור נזקים ולהתנהגויות של מזעור נזקים בקרב בליינים במסיבות טבע (Bonny-Noach et al., 2023; Day et al., 2018; Fernández-Calderón et al., 2014).

נושא מזעור הנזקים בתחום הסמים מעורר מחלוקת בקרב קובעי מדיניות ואנשי מקצוע ברחבי העולם. יש מדינות הנחשבות כמובילות יותר במדיניות וביישום של תוכניות מזעור נזקים, כמו: הולנד, שוויץ, גרמניה וקנדה, ואילו מדינות אחרות נחשבות שמרניות יותר, כמו: יפן, רבות ממדינות אמריקה הלטינית ואפריקה (Harm Reduction International, 2022).

בישראל, מדיניות מזעור הנזקים עדיין שנויה במחלוקת. במהלך השנים הופעלו התערבויות פורמליות של מזעור נזקים, והן נועדו בעיקר לאנשים המזריקים סמים והצורכים בעיקר סמים מסוג אופיואידים (Bonny-Noach, 2019). ההתערבויות של מזעור נזקים במסיבות טבע לרוב אינן ממוסדות. ארגונים ועמותות השואבים השראה מארגונים אזרחיים בארצות הברית ובאירופה שעוסקים במודל מזעור הנזקים, החלו להקים "אזורים בטוחים" גם במסיבות טבע בישראל ולסייע לחוגגים הנקלעים למצוקה (בוני-נח, 2019); ביניהם ניתן לציין את מיזם "אנשים טובים" של עמותת עלם ומיזם "חוף מבטחים". המתנדבים ואנשי המקצוע במיזמים אלו עוברים הכשרה ייעודית, מגיעים למסיבות הטבע ומקימים שם מרחבים בטוחים (Bonny-Noach, 2019).

הבדלים מגדריים

מחקרים מראים כי קיימים הבדלים מגדריים בהקשר של צריכת חומרים פסיכואקטיביים – גברים מדווחים על שימוש בחומרים יותר מנשים (Korn & Bonny-Noach, 2018; Palamar et al., 2017). בקשר לעמדות כלפי מזעור נזקי סמים והתנהגויות של מזעור נזקים אלו, נמצא כי גברים מביעים באופן כללי עמדות חיוביות יותר בנוגע לתועלת שבאמצעים למזעור נזקים, כגון ערכות לבדיקת טיב הסמים, מאשר נשים (Day et al., 2018). עם זאת, במחקר אחר נמצא כי השימוש בפועל בשירותי מזעור נזקים, לאחר התערבות קצרה של הדרכה בנושא, לא הייתה שונה בין המינים (Measham & Simmons, 2022).

הספרות בנושא מסיבות הטבע מצביעה גם על הבדלים מגדריים בתחושת הביטחון ובתמיכה בשיטור במסיבות (Shapira et al., 2023). בסקרים שבוצעו בקרב משתתפות בפסטיבלים של מוזיקה בבריטניה וארצות הברית, עולה שכשליש מהנשים שהשתתפו במסיבות חוו פגיעה מינית כלשהי, לעומת 4% מהגברים (Bows et al., 2023). בנוסף, אלימות מינית באירועי מוזיקה המוניים, אף שאינה מאפיינת מכריע בהם, זכתה לתשומת לב רבה בתקשורת ועשויה להשפיע משמעותית על תפיסת הביטחון ובקשת עזרה (Fileborn et al., 2020; Hill et al., 2020). הבדלים מגדריים עשויים להיות קשורים גם לרמת התמיכה בנוכחות משטרתית ולפעולות שיטור בפסטיבלים ומסיבות טבע, זאת בהתאם למחקרים שבהם נמצא כי באופן כללי לנשים יש עמדות חיוביות יותר ואמון רב יותר במשטרה, מאשר לגברים (Murphy et al., 2014).

המחקר הנוכחי

לאחר מספר מקרי מוות של צעירים במסיבות טבע בישראל, התכנסה הוועדה המיוחדת למאבק בסמים ובאלכוהול בספטמבר 2020 לדון בקידום מענים למניעת אסונות נוספים (הכנסת, 2020). הוועדה הטילה על הרשות הלאומית לביטחון קהילתי לגבש המלצות לקידום נושא מזעור הנזקים במסיבות. אחד מצוותי העבודה שהוקמו לשם כך היה צוות מחקר רב-תחומי, שכלל אנשי אקדמיה, קובעי מדיניות, אנשי שטח ואנשי מקצוע. מטרת הצוות הייתה לגבש המלצות וכיווני מחקר עתידיים על תופעת מסיבות

הטבע בהקשר של שימוש בסמים, מזעור נזקים, מניעה, טיפול ואכיפה. ההבנה כי ישראל קיימת תופעה רחבה של מסיבות טבע, וכי בספרות המחקרית חסר ידע מבוסס ראיות (evidence based) על המתרחש במסיבות אלו, גרם לצוות המחקר לא להסתפק רק במתן המלצות למחקרים עתידיים, אלא לערוך בפועל את המחקר הנוכחי.

רוב המחקרים שנערכו עד כה על מסיבות טבע בישראל היו מחקרים איכותניים, שרבים מהם נערכו על ידי סטודנטים לתואר שני, לרוב מתחומי הסוציולוגיה והאנתרופולוגיה (לדוגמה: לאון, 2002; כרמי, 2013; Meadan, 2001). למיטב ידיעתנו זהו המחקר הכמותני הראשון שנועד לבחון רקע ותיאור של הרגלי בילוי במסיבות טבע של בוגרים צעירים. בנוסף, למרות הדפוס הרווח של שימוש בחומרים פסיכואקטיביים במסיבות אלקטרוניות, מעט מאוד מחקרים בעולם התמקדו בעמדות כלפי מזעור נזקים ובדפוסי ההתנהגות של מזעורם בקרב בליינים במסיבות אלו.

לפיכך, מטרת העל של המחקר הייתה העמקת הידע על התנהגויות של בוגרים צעירים במסיבות טבע בישראל, מתוך כוונה למפות את הצרכים של המשתתפים במסיבות אלו, לקדם את בריאותם מאוריינטציה של מזעור נזקים ולהבין את היחס שלהם לרשויות החוק. בהתאם לכך, מטרת המחקר הנוכחי כללו בחינת דפוסי הבילוי של בוגרים צעירים במסיבות טבע, צריכת חומרים פסיכואקטיביים, עמדות כלפי מזעור נזקים וכלפי המשטרה, התנהגויות של מזעור נזקים, תחושת ביטחון ופנייה לעזרה במהלך המסיבות וכן בחינת הבדלים מגדריים ביחס למשתנים אלו.

שיטת המחקר

משתתפים

המחקר המוצג כאן הוא חלק ממחקר גדול יותר, שבו נטלו חלק 1,206 בליינים שהשתתפו אי-פעם במסיבות טבע בישראל (Bonny-Noach et al., 2023). מתוכם, 613 היו בוגרים צעירים בטווח הגילים 18–28, והם אלו שנכללו במחקר הנוכחי. משתתפי המחקר ענו על שאלון מקוון שהופץ ברשתות החברתיות, בקבוצות ייעודיות לאנשים המבלים במסיבות טבע, בקבוצות של סטודנטים ועוד.

מתוך קבוצת הבוגרים הצעירים 384 היו גברים (62.6%) ו-227 נשים (37%); 0.3% לא דיווחו על מגדר. רובם דיווחו כי הם רווקים (94%), קרוב למחציתם אקדמאים (45%), יותר ממחציתם הגדירו את עצמם כחילונים (63%), ו-89% שירתו צבאי או שירות לאומי, מתוכם 42.5% שירות קרבי. בלוח 1 מוצגים המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים של הבוגרים הצעירים שנטלו חלק במחקר.

לוח 1: מאפייני משתתפי המחקר גילי 18–28 ($N=613$)

%	גיל ($M=24.36$; $SD=2.29$)
	מגדר
62.6	גברים
37	נשים
0.3	אחר
	מצב משפחתי
94.1	רווקים (מתוכם, 20.9% בזוגיות)
5.1	נשואים (5.1%)
0.8	גרועים
	השכלה
1.5	יסודית
41.1	תיכונית
12.2	לימודי תעודה
35.1	סטודנט
8.3	תואר ראשון
1.3	תואר שני
0.2	תואר שלישי
0.3	אחר
	דת
76.3	יהודי
0.3	מוסלמי
0.5	נוצרי
0.2	דרוזי
13.1	אתאיסט
9.5	אחר
	יחס לדת ולמסורת
63.3	חילוני
22.7	מסורת
5.9	דתי
0.5	חרדי
7.7	אחר
	שירות צבאי/לאומי
88.7	כן (מתוכם: 42.5% בשירות קרבי, 27.2% תומכי לחימה, 20.1% ביחידת עורף, 10.2% בשירות לאומי/אזרחי)
11.3	לא

בדיקת ההבדלים בין גברים לנשים ביחס למשתנים הסוציו-דמוגרפיים העלתה שלא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות ביחס לגיל, מצב משפחתי ודתיות. הבדלים מגדריים מובהקים נמצאו בקשר להשכלה – נשים היו משכילות יותר מגברים ($\chi_2=30.18, df=6, p>.05$), וכן בקשר ליחס למסורת – גברים הביעו זיקה חיובית יותר למסורת ולדת מאשר נשים ($\chi_2=17.99, df=8, p<.05$).

כלי המחקר

השאלונים המוצגים בתת-פרק זה פותחו במיוחד עבור המחקר הנוכחי, וחלקם התבססו גם על שאלונים קיימים נוספים. בשל אופיו התיאורי של המחקר הנוכחי, הממצאים חושבו ומוצגים בנפרד עבור כל היגד בכל שאלון. עם זאת, עבור שימוש עתידי בכלי מחקר אלו כמדד כללי, הוצגו גם מדדי מהימנות כלליים של חלק מהשאלונים. במחקר הנוכחי נכללו שמונת השאלונים הבאים:

רקע ותיאור של דפוסי בילוי במסיבות טבע: שאלון זה פותח לצורך המחקר הנוכחי, ומטרתו הייתה לבחון רקע ודפוסים של בילוי במסיבות טבע של בוגרים צעירים. שאלות לדוגמה: "כמה שנים אתה נוהג ללכת למסיבות טבע?" (התשובות: "פחות משנה/ 1–5 שנים/ 6–10 שנים/ מעל 11 שנים") "באיזה גיל השתתפת לראשונה במסיבת טבע?"

צריכת חומרים פסיכואקטיביים במסיבות טבע: שאלון זה הותאם לצורכי המחקר הנוכחי והתבסס על שאלונים נוספים – הסקר האפדימיולוגי של הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול (הראל פיש ואזרחי, 2017) וכן שאלונים שהועברו במחקרן של קורן ובוני-נח (Korn & Bonny-Noach, 2018). בשאלון נשאלו המשתתפים אם התנסו בשימוש במסיבות טבע באחד או יותר מהחומרים הבאים שלא במרשם רופא: אלכוהול, קנביס ותוצריו, אקסטזי, אמ-די (MDMA), אסיד (L.S.D), "נייס גאי" (קנבנואידים סינטטיים), פטריות או פסילוציבין, מסקלין או קקטוסים (סן פדרו, פיוטה וכו'), קטמין או "קיי", G.H.B או G.B.L או "ג'ינה", ריטלין, הרואין, קוקאין, גז צחוק או גז קצפות, קריסטל מתאמפטמין ("טינה"), צ'אנגה או DMT, אייוואסקה; תרופות להרגעה או שינה, כמו: קלונקס, זודורם, בונדרמין, נוקטורנו ואבן, אופיאטים; תרופות לשיכוך כאבים, כמו: פרקוסט, פנטגיל, אוקסיקונטין, קודאין. המשתתפים התבקשו לענות ב"כן" או "לא" אם צרכו חומרים אלו ("אי-פעם/ בשנה האחרונה/ בחודש האחרון").

עמדות כלפי אמצעים למזעור נזקים במסיבות טבע: שאלון זה פותח לצורך המחקר הנוכחי והתבסס גם על שאלון שפורסם במחקר קודם (Day et al., 2018). השאלון בחן באיזו מידה חשוב למשתתפים שיהיו אמצעים למזעור נזקים במסיבות טבע. השאלון כלל עשרה פריטים, לדוגמה: ערכות לבדיקות סמים, אספקת מי שתייה. המשתתפים התבקשו לדרג את תשובותיהם על גבי סולם בעל חמש דרגות, מ-1 – "לא חשוב כלל", ועד 5 – "חיוני". שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם, תשובות 4–5, אוחדו, וניתן להם ציון כולל אחד. מהימנות השאלון במחקר הנוכחי הייתה $\alpha=.82$

התנהגויות של מזעור נזקים במסיבות טבע: שאלון זה חובר לצורך המחקר הנוכחי והתבסס גם על שאלון שפורסם במחקר קודם (Fernández-Calderón et al., 2014). השאלון בחן עד כמה המשתתפים נוהגים בגישת מזעור נזקים במסיבות טבע, והוא כולל 15 היגדים. היגד לדוגמה: "אני מקפיד לשתות מים בכמות מספקת במהלך המסיבה". שאלות 2, 3, 6 הן שאלות הפוכות. המשתתפים התבקשו לדרג את תשובותיהם על גבי סולם שכיחות בעל חמש דרגות, מ-1 – "אף פעם", ועד 5 – "תמיד". שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם, תשובות 4–5, אוחדו, וניתן להם ציון כולל אחד. מהימנות השאלון במחקר הנוכחי הייתה $\alpha=.79$

עמדות כלפי פעילות המשטרה במסיבות טבע: שאלון זה חובר לצורך המחקר הנוכחי והתבסס על מבנה השאלות מתוך סקרי אמון במשטרה של משטרת ישראל, תוך עריכת התאמה למסיבות טבע. הוא בחן את עמדת המשתתפים כלפי פעילות המשטרה במסיבות טבע. השאלון כולל שמונה היגדים. היגד לדוגמה: "משטרת ישראל פועלת כראוי לטובת שלומם של המשתתפים במסיבות טבע". המשתתפים התבקשו לדרג את תשובותיהם על גבי סולם ליקרט, מ-1 – "לא מסכים כלל", ועד 5 – "מסכים במידה רבה". שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם, תשובות 4–5, אוחדו, וניתן להם ציון כולל אחד. מהימנות השאלון במחקר הנוכחי הייתה $\alpha=.58$

תחושת ביטחון במרחבים השונים במסיבות טבע: המשתתפים נשאלו על תחושת הביטחון שלהם במרחבים השונים במסיבות הטבע. שאלון זה נלקח מסקרי הרשות לביטחון קהילתי והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, העוסקים בתחושת ביטחון במרחב בציבורי. לצורך המחקר הנוכחי נערכה התאמה לתחושת הביטחון במרחבים השונים במסיבות טבע. השאלון כולל שבעה היגדים. המשתתפים נשאלו בו, באיזו מידה הם מרגישים בטוח לבלות בשבעה מרחבים במסיבות טבע: רחבת הריקודים, אזורי הקמפינג, בתור בכניסה למסיבה, בדרך חזרה הביתה, בשירותים, באזור החניון ובשטחים הפתוחים שמקיפים את המסיבה. הם התבקשו לדרג את תשובותיהם על גבי סולם ליקרט, מ-1 – "לא בטוח כלל", ועד 5 – "בטוח במידה רבה". מהימנות השאלון במחקר הנוכחי הייתה $\alpha=.89$

פנייה לקבלת עזרה: שאלון זה חובר לצורך המחקר הנוכחי והתבסס גם על סקרי הרשות לביטחון קהילתי העוסקים בפנייה לקבלת עזרה בעת הצורך. השאלון בחן אם מתעוררת בעיה אישית במסיבת טבע, עד כמה המשתתפים מעריכים כי יפנו לסיוע של הגורמים הבאים: למפיק המסיבה או למארגנה, לצוותים רפואיים במסיבה, למשטרה, לחבר או חברה, להורים, לבן הזוג או בת הזוג, לקרובי משפחה אחרים, כגון אח או בן דוד, או לצוות מזעור נזקים "מרחב בטוח". השאלון כולל שמונה היגדים, והמשתתפים התבקשו לדרג את תשובותיהם על גבי סולם בעל ארבע דרגות, מ-1 – "גורם זה לא קיים" ועד 4 – "אפנה לגורם זה בעדיפות גבוהה". מהימנות השאלון במחקר הנוכחי הייתה $\alpha=.57$

שאלון סוציו-דמוגרפי: שאלון זה כלל פרטים, כגון: מין, גיל, מצב משפחתי, השכלה, דת ושירות צבאי או שירות אזרחי.

הליך המחקר

אישור לביצוע המחקר התקבל מוועדת האתיקה של אוניברסיטת אריאל. לאחר פיילוט קצר, השאלון הופץ בין התאריכים 20 במאי–9 בספטמבר, 2021, במשך כארבעה חודשים, באופן מקוון ברשתות החברתיות, כולל בקבוצות ייעודיות לאנשים המבלים במסיבות טבע, לסטודנטים ועוד. השאלון יועד לגילאי +18 שהשתתפו אי-פעם במסיבות טבע. סך כל המשתתפים שענו על שאלון המחקר היה 1,206 בגירים, ומתוכם זוהו 613 בוגרים צעירים בגילי 18 עד 28, והם שנכללו במחקר הנוכחי. בשאלון המחקר הובטחה לנבדקים אנונימיות, תוך הבהרה שניתן להפסיק לענות על השאלון בכל עת שבה יחפצו. המרואיינים אישרו הסכמה מדעת לביצוע המחקר שהופיעה בפתח השאלון.

ניתוח הנתונים

ניתוח הנתונים נערך בעזרת תוכנת SPSS, גרסה 29. נעשה שימוש בסטטיסטיקה תיאורית (שכיחויות ואחוזים) עבור פרטי הרקע, הרגלי הבילוי במסיבות טבע ודפוסי צריכת סמים במסיבות טבע בקרב משתתפי המחקר ("אי-פעם/ בשנה האחרונה/ בחודש האחרון"). כל ההבדלים המגדריים חושבו בעזרת ניתוחי t-test למדגמים בלתי תלויים.

ממצאים

המשתתפים במחקר הנוכחי נשאלו על הרגלי הבילוי שלהם במסיבות טבע. מלוח 2 ניתן לראות כי רוב המשתתפים פקדו את המסיבות בין שנה לחמש שנים (65%), ורבע מהם (26%) השתתפו במסיבות אלו למעלה משש שנים. כשליש (32%) דיווחו כי השתתפו במסיבות טבע לראשונה עוד בטרם מלאו להם 18 שנה, בעוד כ-49% דיווחו כי הם השתתפו במסיבות אלו לראשונה לאחר התיכון ובגילי השירות הצבאי (18–21). המשתתפים דיווחו כי הם מעדיפים לפקוד מסיבות טבע שהן בעיקר של חברים, פרטיות או סגורות (85%) ומסיבות קטנות ומחתרתיות (84%). יותר ממחציתם דיווחו כי הם השתתפו במסיבות ארוכות של 24 שעות של הפקות גדולות וידועות (63%), ו-51% ציינו כי הם פקדו פסטיבלים בארץ שנמשכו מספר ימים. כמחציתם (48%) דיווחו כי הם בילו גם במסיבות טבע בחו"ל (raves). רובם ציינו כי הם מעדיפים ללכת למסיבות טבע עם חברים קרובים (76%). 85% ציינו כי ניתן להתייחס למבלים במסיבות טבע כקהילה או אחווה. מחצית מבין המדווחים כי שירתו שירות צבאי או שירות לאומי ציינו כי במהלך השירות שלהם השתתפו במסיבות טבע.

לוח 2: רקע ותיאור הרגלי בילוי במסיבות טבע בקרב בוגרים צעירים (N=613)

%	
	כמה שנים אתה נוהג ללכת למסיבות טבע?
9.3	פחות משנה
64.8	1–5 שנים
24.5	6–10 שנים
1.5	מעל 11 שנים
	באיזה גיל השתתפת לראשונה במסיבת טבע?
31.6	עד גיל 17
49.3	גילי 18–21
23.9	גילי 22–28
	לאילו מסיבות טבע אתה נוהג לצאת בארץ? (ניתן לענות על יותר מתשובה אחת)
84.2	למסיבות קטנות ומחתרתיות
84.8	למסיבות חברים פרטיות/ סגורות
62.8	למסיבות ארוכות של 24 שעות של הפקות גדולות וידועות
50.7	לפסטיבלים של מספר ימים בארץ
	האם יצא לך לבלות במסיבות טבע בחו"ל?
48	כן
52	לא
	עם מי אתה הולך למסיבות טבע בדרך כלל?
75.9	עם חברים קרובים
7.5	עם בת הזוג/בן הזוג
2.1	עם מכרים
–	עם אנשים זרים
2	לבד
12.6	אין לי העדפה מסוימת.
	האם לדעתך ניתן להתייחס למבלים במסיבות טבע כקהילה או כאחווה?
85.2	כן
14.8	לא
	האם השתתפת במסיבות טבע במהלך השירות הצבאי/הלאומי*?
50.6	כן (מתוכם: 45.4% בשירות קרבי; 26.3% תומך לחימה; 20.1% יחידת עורף; 8.2% שירות לאומי/אזרחי)
49.4	לא

*n=541

דפוסי צריכת סמים במסיבות טבע

המשתתפים דיווחו על שימוש רב בחומרים פסיכואקטיביים במסיבות טבע. החומר שנצרך במסיבות טבע במידה הרבה ביותר אי-פעם היה הקנביס (90%), אחריו אלכוהול (83%), לאחר מכן אמ-די (65%) (MDMA), אסיד (61%) (L.S.D), אקסטזי (39%), קטמין או "קיי" (36%), קוקאין (35%) ופטיות או פסילוסיבין (34%).

החומרים שנצרכו במידה הרבה ביותר **בשנה האחרונה** – השנה שקדמה לעריכת המחקר, היו קנביס ואלכוהול במידה שווה (64%), לאחר מכן אסיד (40%) (L.S.D), אמ-די (30%) (MDMA), קטמין או "קיי" (23%), פטריות או פסילוסיבין (22%), אקסטזי (19%) וקוקאין (18%).

הבדלים מגדריים מובהקים בצריכת סוגי סמים שונים נמצאו כמעט בכל הסוגים, וגברים דיווחו על צריכה גבוהה יותר מאשר נשים. בלוח 3 מוצגים דפוסי צריכת הסמים במסיבות טבע של כלל המשתתפים וכן הבדלים מגדריים בדפוסים אלו.

לוח 3: דפוסי צריכת סמים במסיבות טבע בקרב בוגרים צעירים לפי מודר

האם התנסית בשימוש באחד או יותר מהחומרים הבאים (שלא במרשם רופא)?	אי פעם במסיבות טבע		בשנה האחרונה במסיבות טבע		בחודש האחרון במסיבות טבע	
	גברים (n=384)	נשים (n=227)	גברים (n=384)	נשים (n=227)	גברים (n=384)	נשים (n=227)
	%	%	%	%	%	%
1. קנביס ותוצריו שלא במרשם רופא**	94	84.1	63.8	84.1	42.2	28.6
2. אקסטוזי**	44.5	29.5	18.6	15	6.5	4
3. אמ-די (MDMA)**	71.6	53.7	30.4	23.4	7.8	4
4. אסיד (L.S.D)**	67.7	50.2	39.7	32.6	15.6	9.7
5. "נייס גאי" (קנבואידים סינטיטיים)**	11.2	3.5	0.7	0.4	—	—
6. פטריות/ פסיליסיבין*	37.8	26.4	22	18	7.6	7
7. מסקלין/ קטוסים (סן פדרו, פיוטה וכו')**	13	7	5.5	3	1.6	0.4
8. קטמין/ "קיי"***	41.4	26.9	23.3	18.5	11.7	10.1
9. G.H.B/ G.B.L. / "ג'ינה"	1.8	0.9	0.5	0.4	—	0.4
10. ריטלין שלא במרשם רופא	9.6	7.5	4.5	4.9	2.3	1.8
11. הרואין*	2.1	0.4	0.2	—	—	—
12. קוקאין	35.9	32.2	18.1	16.7	6.8	4.8
13. גז צחוק/ גז קצפות*	14.8	7.9	3.2	2.2	1	0.4
14. קריסטל מתאמפטמין ("טינה")	3.6	1.8	0.4	—	0.3	—
15. צ'אנגה/ DMТ**	16.4	7.9	6	3.5	2.6	0.4
16. אייוואסקה	2.9	0.4	0.7	0.4	—	—
17. תרופות להרגעה או לשינה, כמו: קלוקס, זודורס, בונדרמין, ואבן	5.7	5.7	2.1	3.1	0.3	0.9
18. אופיאטים ותרופות לשיכור כאבים, כמו: פרקוסט, פנטל, אוסקיקוונטין, קודאין, טרגין	6	2.6	0.9	0.9	0.3	—
19. אלכוהול	83.9	81.1	64.2	61.7	42.4	40.1

*p<.05, **p<.01

עמדות כלפי אמצעים למזעור נזקים במסיבות טבע

המשתתפים נשאלו על עמדותיהם כלפי אמצעים למזעור נזקים במסיבות טבע. מרבית המשתתפים הסכימו כי חשוב שבמסיבות טבע יהיו האמצעים הבאים: אספקת מי שתייה לכלל המשתתפים במסיבה (94%), שירותי רפואה וחירום (כמו אנשי רפואה ואמבולנס) (90%), אמצעי צינון (מתזי מים והצללה) (89%) ו"מרחב בטוח" – אזור שקט למנוחה המופעל על ידי מתנדבים ואנשי טיפול שעברו הכשרה ייעודית לכך, ומעניק תמיכה במקרה הצורך (88%).

מפילוח מגדרי עולה כי הגברים דיווחו במובהק יותר מנשים כי חשוב יותר שיהיו ערכות לבדיקת סמים במסיבות טבע. לעומת זאת, הנשים דיווחו במובהק יותר מגברים כי חשוב יותר שיהיו אספקת מי שתייה לכלל המשתתפים במסיבה, שירותי רפואה וחירום (כמו אנשי רפואה ואמבולנס) ומצלמות. בלוח 4 מוצגות העמדות של משתתפי המחקר בקשר לחשיבות האמצעים השונים למזעור נזקים במסיבה.

לוח 4: חשיבות אמצעים למזעור נזקים במסיבות טבע לפי מגדר (אחוז המשיבים "חשוב במידה רבה" ו"חיוני")

נשים (n=227) %	גברים (n=384) %	כללי (N=613) %	
53.3	64.1**	59.9	ערכות לבדיקת סמים
64.7	72.9	69.9	מידע נגיש וזמין על ההשפעות והסכנות שבשימוש בסמים שונים
47.5	42.7	44.6	אמצעי מניעה (כגון קונדומים)
35.7	34.1	34.7	אטמי אוזניים
88.1	90.1	89.4	צינון: מתזי מים והצללה
95.6**	92.4	93.7	אספקת מי שתייה לכלל המשתתפים במסיבה
44.5**	17.4	27.6	מצלמות אבטחה
95.6**	87.2	90.4	שירותי רפואה וחירום (כגון אנשי רפואה ואמבולנס)
74.9	71.9	73.1	אנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש (כגון עובדים סוציאליים)
88.9	87.5	88.1	"מרחב בטוח" – אזור שקט למנוחה שבו מוענקת תמיכה במקרה הצורך

**p<.01

התנהגויות של מזעור נזקים במסיבות טבע

מעבר לעמדות של המשתתפים כלפי מזעור נזקים, המשתתפים נשאלו גם על התנהגויות למזעור נזקים במסיבות טבע. מתברר כי ההתנהגויות למזעור נזקים שהמשתמשים בסמים מקפידים עליהן במידה הרבה ביותר הן שתיית מים בכמות מספקת במהלך המסיבה (87%), צריכת סמים במסיבה רק אם מרגישים טוב ("סט נוח") (76%), צריכת סמים רק באווירה שנוחה להם ("סטינג נוח") (74%) והקפדה שיהיה איתם במסיבה חבר טוב אשר ילווה אותם וישמור עליהם מכל צרה אפשרית (71%).

לעומת זאת, מעטים דיווחו כי כאשר הם משלבים חומרים, הם נעזרים בטבלת שילוב חומרים או מידע אחר (24%), ומעטים עוד יותר דיווחו כי הם משתמשים בתוספים, כמו אלקטרוליטים או מגנזיום, במהלך המסיבה (15%). בלוח 5 מוצגות ההתנהגויות של מזעור נזקים במסיבות טבע והבדלים מגדריים בהתנהגויות אלה.

לוח 5: התנהגויות של מזעור נזקים במסיבות טבע לפי מגדר (אחוז המשיבים "הרבה" ו"תמיד")

נשים (n=227) %	גברים (n=384) %	כללי (N=613) %	
44.1	70**	60.5	לפני השימוש אני חוקר וקורא על הסם שאני מתכנן לצרוך במסיבה.
68.7**	55.4	60.4	אני לא מערבב סמים שונים במהלך מסיבה.*
56.8**	40.9	46.8	אני לא מערבב אלכוהול עם סמים אחרים במסיבה.*
13.2	30.7**	24.2	כשאני משלב חומרים אני נעזר בטבלת שילוב חומרים או מידע אחר.
32.6	53.9**	46	אני מחליט מראש מה כמות הסם שאני מתכוון לצרוך במסיבה.
44.5**	31.5	36.6	כשחבר נותן לי חומר במסיבה אני לא סומך עליו.*
57.3	68*	64	במהלך המסיבה אני עורך הפסקות יזומות מהריקוד ברחבה כדי לנוח.
80.1	90.9*	87	אני מקפיד לשתות מים בכמות מספקת במהלך המסיבה.
11	17.7**	15.2	אני משתמש בתוספים, כמו אלקטרוליטים או מגנזיום, במהלך המסיבה.
53.3	67.7**	62.5	אני לוקח במסיבה סם שאני יודע מהו, ומה המקור שלו.
48.1	51.3	49.9	ביום/יומיים לאחר המסיבה אני מקפיד לנוח.
69.6	76*	73.6	אני צורך סמים רק באווירה שהיא נוחה לי במסיבה ("סטינג נוח").
72.2	77.9*	75.7	אני צורך סמים במסיבה רק אם אני מרגיש טוב ("סט נוח").
79.8**	66.7	71.4	אני מקפיד שיהיה איתי חבר טוב במסיבה אשר ילווה אותי וישמור עליי מכל צרה אפשרית.
46.2	63.5**	57.1	אני מתכנן מראש אילו חומרים אצרוך במסיבה.

* $p < 0.5$, ** $p < 0.01$
# שאלה הפוכה במקור

מפילוח מגדרי עולה כי הגברים דיווחו על התנהגויות של מזעור נזקים באופן מובהק יותר מאשר נשים. כמו כן הם דיווחו יותר מאשר הנשים כי הם נוהגים לקרוא על הסמים שהם מתכננים להשתמש בהם במסיבה, להיעזר בטבלת שילוב חומרים או במידע אחר כשהם משלבים חומרים, להחליט מראש אילו חומרים יצרכו במסיבה, ומה כמות הסם שהם מתכוונים לצרוך, לערוך הפסקות יזומות מהריקוד בכדי לנוח, להקפיד על שתית מים, להשתמש בתוספים, ליטול סמים רק אם הם יודעים מה המקור שלהם ולצרוך סמים רק אם מרגישים טוב ("סט נוח").

לעומת זאת, הנשים דיווחו יותר מאשר הגברים שהן מקפידות שלא לערבב סמים שונים וכן לא לערבב אלכוהול עם סמים אחרים במהלך מסיבה, שהן סומכות יותר על חבר שמביא להן חומר במסיבה, ושהן מקפידות שיהיה איתן במסיבה חבר טוב אשר ילווה אותן וישמור עליהן מכל צרה אפשרית.

עמדות כלפי פעילות המשטרה במסיבות טבע

מלוח 6 ניתן לראות שרוב המשתתפים (70%) הסכימו עם ההיגדים המתייחסים לכך שנוכחות המשטרה במסיבות צריכה להיות רק למטרת שמירה על ביטחון המשתתפים, מבלי להתערב בשימוש בסמים, ושם המשטרה מפסיקה מסיבה, באחריותה לדאוג שלמשתתפים תהיה אפשרות לחזור הביתה בבטחה. 62% ציינו כי החשש מהגעת המשטרה משפיע על אופן השימוש שלהם בסמים במסיבת הטבע.

לעומת זאת, מעט מאוד מהמשתתפים הסכימו שמשטרת ישראל פועלת כראוי לטובת שלומם של משתתפים במסיבות טבע (7.5%). רק 15% ציינו כי חשוב שהמשטרה תאכוף את החוק במסיבות, ורק חמישית (20%) הסכימו שצריכה להיות ענישה חמורה של המשטרה נגד אנשים הסוחרים בסמים במסיבות טבע. כמחצית מהמשתתפים (49%) הסכימו עם ההיגד שהמשטרה אינה אשמה בהתנהלותה במסיבות, וכי נדרשים שינוי מדיניות ושינוי החוק בישראל.

ככלל, ניכר כי נשים הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי פעילות המשטרה במסיבות טבע. מפילוח מגדרי עולים הבדלים מובהקים מגדריים בהקשר למספר היגדים. גברים הביעו הסכמה גבוהה יותר מנשים לכך שאם המשטרה מפסיקה מסיבה, באחריותה לדאוג לאפשרות לחזור הביתה בבטחה. לעומת זאת, הנשים הביעו הסכמה גבוהה יותר במובהק מהגברים לכך שחשוב שהמשטרה תאכוף את החוק במסיבות, שמשטרת ישראל פועלת כראוי לטובת שלומם של משתתפים במסיבות טבע, ושצריכה להיות ענישה חמורה של המשטרה נגד אנשים הסוחרים בסמים במסיבות טבע (ראו לוח 6).

לוח 6: תשובות חיוביות לשאלון עמדות כלפי פעילות המשטרה במסיבות טבע – הבדלי מגדר

נשים (n=227) %	גברים (n=384) %	כלל המשתתפים (N=613) %	
60.8	63.3	62.3	חשש להגעת המשטרה משפיע על אופן השימוש שלי בסמים במסיבת הטבע.
23.0**	10.2	14.8	חשוב שהמשטרה תאכוף את החוק במסיבות.
63.9	73.2	69.7	המשטרה צריכה להיות נוכחת במסיבות רק למטרת שמירה על ביטחון המשתתפים, מבלי להתערב בשימוש בסמים.
38.3	41.1	39.9	המשטרה צריכה למנוע סחר בסמים במסיבות, מבלי למנוע שימוש עצמי של המשתתפים.
63.9	73.7**	70.0	אם המשטרה מפסיקה מסיבה, באחריותה לדאוג לאפשרות לחזור הביתה בבטחה.

נשים (n=227) %	גברים (n=384) %	כלל המשתתפים (N=613) %	
11.5**	5.2	7.5	משטרת ישראל פועלת כראוי לטובת שלום של משתתפים.
26.0**	15.9	19.7	המשטרה צריכה להעניש אנשים הסוחרים בסמים במסיבות טבע ענישה חמורה.
51.1	47.7	48.9	המשטרה אינה אשמה בהתנהלות שלה במסיבות, נדרשים שינוי מדיניות ושינוי החוק בישראל.

תחושת ביטחון ופנייה לקבלת עזרה במהלך מסיבות טבע

מלוח 7 ניתן לראות שרוב המשתתפים הרגישו כי בטוח לבלות במרחבים השונים במסיבות טבע, ובעיקר ברחבת הריקודים (84%), באזורי הקמפינג (81%), בשטחים הפתוחים שמקיפים את המסיבה (69.5%), בדרך חזרה הביתה (68%), בתור בכניסה למסיבה (63%), בשירותים (60%) ובאזור החניון (58%).

מפילוח מגדרי עולה כי למעט האזור שבתור לכניסה למסיבת טבע, הגברים הרגישו תחושת ביטחון גבוהה יותר מנשים באופן מובהק במרחבים השונים במסיבה. תחושת הביטחון הנמוכה ביותר בקרב הנשים הייתה בשירותים (44.5%) ובאזור החניון (47.6%), ואילו תחושת הביטחון הנמוכה ביותר בקרב הגברים הייתה בתור בכניסה למסיבה (62%) ובאזור החניון (64%).

לוח 7: הבעת תחושת ביטחון לבלות במרחבים השונים במסיבות טבע – הבדלי מגדר

נשים (n=227) %	גברים (n=384) %	כללי (N=613) %	
75.3	89.3**	84.2	רחבת הריקודים
67.9	89.1**	81.2	אזורי הקמפינג
63.9	62.3	62.8	בתור בכניסה למסיבה
63.0	70.4**	67.7	בדרך חזרה הביתה
44.5	69.5**	60.3	בשירותים
47.6	64.3**	58.3	באזור החניון
53.4	79.1**	69.5	בשטחים הפתוחים שמקיפים את המסיבה

**p<.01

מלוח 8 ניתן לראות שאם תתעורר בעיה אישית במסיבה, רובם הגדול של המשתתפים ציינו כי יעדיפו לפנות לסיוע לחבר או חברה (89.9%) ולבן הזוג או בת הזוג (59.2%). כמחציתם דיווחו כי יעדיפו לפנות לצוותים הרפואיים במסיבה (47.3%) ולצוות מזעור נזקים "מרחב בטוח" (40.3%). רק מיעוט של המשתתפים דיווחו כי יפנו לסיוע של המשטרה (5.4%).

לוח 8: מקורות הסיוע שאליהם ציינו המשתתפים כי יפנו אם תתעורר בעיה אישית במסיבה (N=613)

אפנה לגורם זה בעדיפות גבוהה %	אפנה לעיתים, תלוי בנושא %	לעולם לא אפנה לגורם זה %	גורם זה לא קיים %	
18.1	61.2	17.8	2.9	למפיק/ מארגן המסיבה
47.3	46	2.8	3.9	לצוותים רפואיים במסיבה
5.4	26.4	49.8	18.4	למשטרה
89.9	8	1.3	0.8	לחבר או חברה
13.9	43.6	35.4	7.2	להורים
59.2	20.9	3.6	16.3	לבן הזוג או בת הזוג
25.3	43.7	23.8	7.2	לקרובי משפחה אחרים, כגון אח או בן דוד
40.3	46.8	6.2	6.7	לצוות מזעור נזקים "מרחב בטוח"

דיון

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לתאר את דפוסי הבילוי של בוגרים צעירים במסיבות טבע בישראל, לבחון את דפוסי צריכת החומרים הפסיכואקטיביים על ידיהם, את עמדותיהם כלפי מזעור נזקים וכלפי המשטרה, את התנהגויותיהם בהקשרים של מזעור נזקים, שמירה על תחושת הביטחון במסיבות ופנייה לעזרה וכן לבחון הבדלים מגדריים בכל אלו.

ממצאי המחקר מצביעים על שיעור גבוה של שימוש בחומרים פסיכואקטיביים במסיבות טבע בישראל, בדומה לממצאים שנמצאו במחקרים שנערכו במסיבות אלקטרוניות ברחבי העולם (Palamar et al., 2017; Palamar & Gristina, 2019; Sönmez, 2022; Schmidt & Navon, 2017). בהשוואה לנתוני הסקר האפידמיולוגי הארצי האחרון שנערך על ידי הרשות הלאומית למלחמה בסמים (הראל-פיש ואזרחי, 2017) בקרב מדגם מייצג של בני 18–65, נמצא כי שיעור השימוש בקרב המשתתפים במחקר הנוכחי גבוה משמעותית; לדוגמה: 64% מהמשתתפים דיווחו על שימוש בקנביס בשנה האחרונה (לעומת 27% בסקר הארצי), 40% צרכו LSD (לעומת 0.77%), ו-30% דיווחו על צריכת אקסטזי (לעומת 0.58%). גם בגילים צעירים יותר שיעור השימוש בסמים במחקר הנוכחי נמצא גבוה הרבה יותר מאשר בסקר הארצי. הפערים הללו מדגישים את ייחודיות קהילת משתתפי מסיבות הטבע בהקשר של שימוש בחומרים פסיכואקטיביים ואת הצורך בהתייחסות ממוקדת אליה מהבחינות המדינית והטיפולית.

בקרב הבוגרים הצעירים במסיבות ניכרת נטייה לצרוך חומרים פסיכדליים וחומרים ממריצים בשכיחות גבוהה בהרבה מאשר באוכלוסייה הכללית. ייתכן שהמגמה הזו מושפעת מתפיסות חדשות כלפי חומרים אלו, הנובעות מהשיח הגובר על פוטנציאל

השימוש הטיפולי בהם בעולם ובישראל ומהירידה בתפיסת המסוכנות שלהם. בהקשר מגדרי, בדומה למחקרים קודמים, נמצאו הבדלים מגדריים מובהקים בשימוש בחומרים, וגברים דיווחו על שימוש בהם בשיעורים גבוהים בהרבה מאשר נשים (Korn & Bonny-Noach, 2018; Palamar et al., 2017).

כשליש מהמשתתפים דיווחו כי השתתפו לראשונה במסיבת טבע לפני גיל 18, וכמחציתם בגילי השירות הצבאי, מהם רבים בשירות קרבי. הנתונים מדגישים את הצורך ביצירת מענים מותאמים למתבגרים ובוגרים צעירים המצויים בצמתים זהותיים ורגשיים משמעותיים, ולעיתים אף מתמודדים עם חוויות טראומטיות משירות קרבי. בנוסף, הניגוד בין מסיבות טבע, שבהן שולטים ערכי החופש וחוסר השיפוטיות, לעומת השירות הצבאי, ובמיוחד השירות הקרבי, בולט מאוד. השילוב של גיל צעיר, שירות צבאי אינטנסיבי וחיפוש אחר חופש והשתחררות במסגרת המסיבה מהווה קרקע פורייה לשימוש אינטנסיבי בחומרים פסיכואקטיביים, ועל כן הוא מחייב מדיניות מותאמת של מניעה, חינוך והתערבות מבוססת מזעור נזקים.

המחקר הנוכחי מרחיב את הידע הקיים בנוגע לעמדות כלפי מזעור נזקים והתנהגויות של מזעורם במסיבות טבע, תחומים שזכו עד כה לתשומת לב מחקרית מועטה (Bonny-Noach et al., 2023; Day et al., 2018; Fernández-Calderón et al., 2014). אף שבישראל מדיניות מזעור הנזקים אינה ממוסדת ברמה רשמית, ורוב העשייה בתחום נשענת על יוזמות קהילתיות ועמותות בלתי פורמליות (Bonny-Noach, 2019), נמצא כי המשתתפים תמכו במובהק בגישות אלו. יתרה מזו, רבים מהם כבר נקטו בפועל התנהגויות של מזעור נזקים, אם כי במידה שאינה מספקת, ולעיתים תוך חוסר ידע מספק.

התנהגות מזעור הנזקים הנפוצה ביותר הייתה לשתות מים בכמות מספקת במהלך המסיבה (87%). ממצא זה משקף מודעות גבוהה בקרב המשתתפים לנזקי התייבשות והיפרתרמיה. נראה כי משתתפי מסיבת הטבע ראו בשתיית מים את אחד האמצעים החשובים ביותר להפחתת הנזק הפיזי שעלול להתרחש עקב עלייה בטמפרטורת הגוף והתייבשות הנגרמות על ידי חלק מהחומרים, כמו למשל אקסטזי, שעלול לגרום להיפר-תרמיה; זאת גם בשילוב מזג האוויר החם מאוד במהלך הקיץ הישראלי.

אף שמעט מחקרים בחנו הבדלים מגדריים בהקשר של עמדות כלפי מזעור נזקים והתנהגויות של מזעורם, בדומה למחקר קודם (Day et al., 2018), גם במחקר הנוכחי גברים הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי התועלת שבאמצעים למזעור נזקים, כמו בדיקת סמים, יותר מאשר נשים. במחקר הנוכחי, הגברים דיווחו גם על התנהגויות רבות ומובהקות יותר של מזעור נזקים מאשר נשים. ממצא זה שונה ממחקר שהראה כי השימוש בפועל בשירותי מזעור נזקים לאחר התערבות קצרה של הדרכה לא הייתה שונה בין המינים (Measham & Simmons, 2022). ייתכן שפער זה נובע מכך שבגברים נוטים לצרוך חומרים פסיכואקטיביים בתדירות גבוהה יותר מאשר נשים, כפי שנמצא במחקר הנוכחי ובמחקרים נוספים (Korn & Bonny-Noach, 2018; Palamar et al., 2017; Van Dyck et al., 2023), בשל כך הם עשויים להיות מודעים יותר לנושא מזעור הנזקים ולפתח מיומנויות ושגרות של מזעור נזקים מתוך ניסיון מצטבר.

בנוגע לעמדות כלפי פעילות המשטרה במסיבות טבע, רוב כמעט מוחלט של המשתתפים סברו כי משטרת ישראל אינה פועלת כראוי לטובת שלומם של המשתתפים במסיבות טבע, וכי עמדתה של המדינה כלפי סצנת הטראנס מאופיינת בגישה של רדיפה והפללה. למעשה דיכוי המסיבות ודחיית סצנת הטראנס אפיון את העשור הראשון של התפתחות "קהילת הטראנס" בארץ, גישה אשר דחקה את המפיקים והמארגנים לקיים מסיבות מחתרטיות במיקומים מרוחקים ומבודדים (Gristina, 2019; Schmidt & Navon, 2017), וכנראה הגבירה את העמדות השליליות מלכתחילה של בלייני המסיבות כלפי משטרת ישראל. היסטוריה זו ככל הנראה ממשיכה לעצב את חוסר האמון כלפי המשטרה עד היום. ראוי כי יתקיים שיח מבוסס אמון, הבנה ושותף פעולה בין קובעי המדיניות, כולל גורמי האכיפה, ובין מפיקי מסיבות הטבע והמשתתפים בהן, למען שיפור האמון של בלייני המסיבות בגורמי האכיפה.

ככלל, ניכר כי נשים הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי פעילות המשטרה במסיבות טבע יותר מאשר גברים. ממצא זה תואם את ההבדלים המגדריים הכלליים שנמצאו בתפיסות בנוגע לאמון ולשיטור (Murphy et al., 2014). ייתכן כי העמדות החיוביות יותר של הנשים כלפי שיטור במסיבות נבעו גם מתחושת הביטחון הנמוכה שלהן במסיבות, לעומת הגברים, כפי שנמצא במחקר הנוכחי. יש לציין כי תחושת הביטחון של כלל משתתפי המסיבות הייתה גבוהה יחסית, בעוד רחבת הריקודים נחשבה לבטוחה ביותר, ואזור חניון הרכבים נמצא בטוח במידה הפחותה ביותר. הפער בין האזורים מבליט את הצורך בהקמת מערך תאורה וכן בפיקוח וליווי מתאימים גם באזורים שמחוץ ללב המסיבה, במיוחד לנשים. ברחבת הריקודים נמצאים חוגגים רבים, וייתכן כי זה הדבר שתורם לתחושת הביטחון רבה, בעוד באזור החניון הוא אזור חשוך יחסית, ונמצאים בו מעט מאוד אנשים. מכיוון שרבות מהמסיבות נערכות בשטחים לא מוסדרים, גם אזורי חניון המכוניות אינם אזורים מוסדרים ומפוקחים, ולעיתים הבליינים נדרשים לחנות בתוך שטחים חשוכים ומאטגרים. כמחצית מהמשתתפים ציינו כי יעדיפו לפנות לסיוע של הצוות הרפואי או לצוות "מרחב בטוח" בעת מצוקה. ממצא זה מדגיש את חשיבותם המכרעת של מרחבים אלו ואת הצורך להנגישם לכלל המשתתפים, תוך שמירה על אנונימיות והימנעות מסטיגמה וחשש מענישה, וחשוב כי קובעי המדיניות יקדמו את ההסדרה והמיסוד של מרחבים בטוחים אלו במסיבות טבע. לסיכום, הממצאים מלמדים על פער בין המציאות החברתית-תרבותית במסיבות הטבע לבין התפיסות והמדיניות הרשמיות בישראל. על מקבלי החלטות לנסח מענים מותאמים, הנשענים על ראיות, דיאלוג ושותפות, על מנת לקדם בריאות, בטיחות וחוויה חיובית בקרב המשתתפים.

מסקנות המחקר

בהקשר הרחב של משתתפי מסיבות הטבע והרצון העקרוני להפחית מקרי תמותה ונזק גופני, עולה מן המחקר צורך מובהק במעבר מגישה מסורתית של איסור קיום מסיבות טבע ופיקוח נוקשה מצד הרשויות, שגורם לבילוי בהיחבא, לעבר גישות חדשניות, מבוססות אמון, של מזעור נזקים. ממצאי המחקר מלמדים כי המשתתפים היו פתוחים

לשימוש באמצעים מגוונים למזעור נזקים, ואף הביעו נכונות ברורה לשלבם כחלק בלתי נפרד מחוויית המסיבה. יתרה מזו, משתתפים רבים כבר נקטו בפועל אמצעים שונים של מזעור נזקים, תוך הסתמכות על משאבי קהילה קיימים ומערכות התנדבות ענפות הפועלות במסיבות אלו. רוב משתתפי המחקר ציינו כי נוכחות של האמצעים הבאים במסיבות טבע היא מכרעת: אספקת מי שתייה חופשית, צינון והצללה (כגון מתזי מים), שירותי רפואה וחירום זמינים (כגון פרמדיקים ואמבולנסים) ו"מרחב בטוח" – אזור ייעודי לשהות רגועה, תמיכה נפשית או מנוחה. כמו כן, מומלץ להנגיש למשתתפים מידע ברור ומדויק על סימני אזהרה הקשורים לשימוש בחומרים ועל אפשרויות הפנייה לעזרה במקרה הצורך, תוך הבטחת חסינות מהשלכות משפטיות או אכיפה. בד בבד, משתתפים אלו ביטאו דרישה לשינוי בגישה הממסדית – מעבר ממדיניות שיטור מחמירה, המדגישה ענישה ואכיפה, לגישה סובלנית והוליסטית יותר, המתמקדת בבטיחותם, שלומם ובריאותם של המשתתפים, ולא במניעת השימוש בסמים כשלעצמה. שינוי זה, לפי עמדות המשתתפים, חיוני ליצירת סביבה בטוחה, בריאה ומכילה יותר במסיבות הטבע.

תוצאות המחקר עשויות לשמש מקור ידע עדכני וחיוני עבור קובעי מדיניות ומקבלי החלטות, לצורך גיבוש מענים והתערבויות יעילים מבוססי נתונים בשטח. מדיניות של מזעור נזקים, בשילוב חינוך, מניעה, טיפול ואכיפה מידתית, מהווה כיוון פעולה רצוי והולם למסיבות טבע. עם זאת, יישום מדיניות זו מחייב פיתוח תשתית של ידע מקצועי ולמידה והיכרות מעמיקות של כלל הגורמים הרלוונטיים, בהם אנשי מקצוע בתחומי הרפואה, בריאות הנפש, החינוך, האכיפה והטיפול, עם עקרונות מזעור הנזקים. תהליך זה יכול ליצירת דיאלוג פתוח ובלתי שיפוטי בין כלל הגורמים: משרדי ממשלה, רשויות המדינה והרשויות המקומיות, ובעיקר משטרת ישראל, לבין מארגני המסיבות והקהילה המשתתפת.

אחד הממצאים הבולטים והמשמעותיים במחקר נוגע למשבר האמון החריף בין המשתתפים לבין משטרת ישראל. רוב מוחלט מהנשאלים הביעו תחושת ניכור כלפי המשטרה וסברו כי אינה פועלת כראוי לטובת שלומם במסיבות טבע. ממצא זה הוא בעל חשיבות יישומית רבה ומחייב חשיבה מחודשת על אופי מערכת היחסים בין רשויות החוק לבין משתתפי המסיבות. לשם כך נדרשת בנייה של מערכת יחסים מבינה, קשובה ולא שיפוטית, המושתתת על שותפות, שקיפות ואחריות הדדית. גישת מזעור הנזקים דורשת התאמות הדדיות, נכונות להקשבה ושיתוף פעולה אמיתי בין המשתתפים, מארגני המסיבות והרשויות, ובעיקר בין המשתתפים לבין המשטרה.

בהתאם לכך, ההמלצה המרכזית של המחקר היא ליצור עבור המבליים במסיבות הטבע סביבה מאפשרת ותומכת שאינה שיפוטית או בעלת גישה שלילית. סביבה זו נדרשת לצורך הנגשת שירותים חיוניים ומצילי חיים, דוגמת טיפול רפואי, סיוע נפשי, מנוחה ומידע על התמודדות עם סיכונים. סטיגמה וחשש מענישה מונעים לעיתים מהמשתתפים לפנות לעזרה, גם כאשר היא נדרשת באופן מידי, ועל כן חשוב ליצור תנאים אשר יבטיחו גישה פתוחה ובטוחה לשירותים אלה, לרבות האפשרות לפנות לגורמים טיפוליים ורפואיים ללא חשש ממעורבות גורמי האכיפה.

לסיום, יש לציין כי לממצאי המחקר ישנה תרומה יישומית משמעותית בעיצוב מדיניות ופרקטיקה מותאמות מציאות בשטח, אך יש לזכור כי המחקר אינו חף ממגבלות. הוא התבסס על מדגם שאינו מייצג את כלל אוכלוסיית משתתפי מסיבות הטבע, ולכן ממצאיו אינם ניתנים להכללה לכלל האוכלוסייה. בנוסף, הנתונים נאספו באמצעות דיווח עצמי, מה שעלול להוביל להטיות חברתיות ולתת-דיווח או דיווח יתר על התנהגויות מסוימות. ממצאי המחקר מהווים בסיס חשוב, אולם יש להמשיך במחקרים נוספים, כמותיים ואיכותניים, להעמקת ההבנה ולקידום מענים מותאמים ויעילים למזעור נזקים במסיבות טבע בישראל.

מקורות

- בוני-נח, ח' (2008) (עורכת). **תרמילאים וסמים – תיעוד, מחקר, טיפול ומניעה**. ביאליק.
- בוני-נח, ח' (2019). אותה הגברת בשינוי אדרת? מה בין סמי מסיבות, סמי אונס וכמסקס. **במחשבה**
- תחילה: כתב העת השנתי של מחלקת מחקר באגף לחקירות ולמודיעין, משטרת ישראל**, 468–435.
- בוני-נח, ח', זיגדון, א', טסלר, ר', שפיר, א', פריש, ע' וקורן, ל' (2025). "הם נתנו לנו להיות איתם בעולם שלהם": נקודת מבטם של מטפלים באיזונובה – מתחם לריפוי עצמי קהילתי לשרדי שבט הנובה-טראנס. **חברה ורווחה**, מה(2), 178–206.
- https://www.gov.il/BlobFolder/reports/molsa-social-and-welfare-magazine-45-2-hagit-bony/he/SocialAndWelfareMagazine_Magazine-45-2_45-2-hagit-bony.pdf
- הראל פיש, ל' ואזרחי, ל' (2017). **השימוש בחומרים פסיכואקטיביים בקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל: המחקר האפידמיולוגי הארצי לשנת 2016**. הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.
- הכנסת (2020). **ישיבת הוועדה המיוחדת להתמודדות עם סמים ואלכוהול – 8 בספטמבר 2020**. <https://main.knesset.gov.il/Activity/Committees/Drugs/Pages/CommitteeAgenda.aspx?tab=3&ItemID=2145626>
- כרמי, א' (2013). **טראנסמישן – תרבות הטראנס בישראל 1989–1999**. רסלינג.
- לאון, ת' (2002). **מסיבות הטראנס בישראל: עלייה לרוגל, כוח פוליטי ותרבות צעירה**. עבודת מוסמך. אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- צורי, נ' (2020). **המוות והמחדלים במסיבת הטבע: המשטרה תבדוק את עצמה**. <https://www.ynet.co.il/news/article/BkRvY11b4D>
- קוריאל, א', צורי, מ' ובן קימון, א' (2020). **אריאל וטוהר מתו במסיבות טבע: "איש לא לקח אחריות"**. <https://www.ynet.co.il/news/article/ryelVIW4w>
- שור, נ' (2008). **לרקוד עם דמעות בעיניים: ההיסטוריה של תרבות המועדונים והדיסקוטקים בישראל**. רסלינג.
- שפיגל ופלג, נ' (1 באוקטובר 2018). שני בני אדם מתו לאחר שהשתתפו בפסטיבל בגליל העליון. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/news/law/1.6515508>
- Bonny-Noach, H. (2019). Harm reduction drug policy in Israel: What has been accomplished and what still needs to be done? *Israel Journal of Health Policy Research*, 8(1), 75. <https://doi.org/10.1186/s13584-019-0343-3>
- Bonny-Noach, H., Shapira, B., Baumol, P., Tadmor, N., Rosca, P., Shoshan, S., Harel-Fisch, Y., & Caduri, A. (2023). Substance use, harm reduction attitudes and behaviors among attendees of nature rave parties in Israel. *Harm Reduction Journal*, 20(1), 108. <https://doi.org/10.1186/s12954-023-00845-3>

- Bows, H., King, H., & Measham, F. (2023). Perceptions of safety and experiences of gender-based violence at UK music festivals. *Journal of Gender-Based Violence*, 7(1), 74–92. <https://doi.org/10.1332/239868021X16439111624553>
- Cannon, J. W., & Greasley, A. E. (2021). Exploring relationships between electronic dance music event participation and well-being. *Music & Science*, 4, 1–14. <https://doi.org/10.1177/2059204321997102>
- Conner, C. T., & Dickens, D. R. (2023). *Electronic dance music: From deviant subculture to culture industry*. Rowman & Littlefield.
- Day, N., Criss, J., Griffiths, B., Gujral, S. K., John-Leader, F., Johnston, J., & Pit, S. (2018). Music festival attendees' illicit drug use, knowledge and practices regarding drug content and purity: A cross-sectional survey. *Harm Reduction Journal*, 15(1), 1–8. <https://doi.org/10.1186/s12954-017-0205-7>
- Fernández-Calderón, F., Lozano-Rojas, O., Rojas-Tejada, A., Bilbao-Acedos, I., Vidal-Giné, C., Vergara-Moragues, E., & González-Saiz, F. (2014). Harm reduction behaviors among young polysubstance users at raves. *Substance Abuse*, 35(1), 45–50. <https://doi.org/10.1080/08897077.2013.792760>
- Fileborn, B., Wadds, P., & Tomsen, S. (2020). Sexual harassment and violence at Australian music festivals: Reporting practices and experiences of festival attendees. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 53(2), 194–212. <https://doi.org/10.1177/0004865820903777>
- Gristina, G. (2019). From Goa to Rabin Square: Notes for a research on the uses and meanings of psychedelic trance music and parties in Israel. *Etnográfica: Revista do Centro em Rede de Investigação em Antropologia*, 23(1), 221–239. <https://doi.org/10.4000/etnografica.6557>
- Harm Reduction International (2022). *The Global State of Harm Reduction report (2022)*. https://hri.global/wp-content/uploads/2022/11/HRI_GSHR-2022_Full-Report_Final.pdf
- Hill, R. L., Hesmondhalgh, D., & Megson, M. (2020). Sexual violence at live music events: Experiences, responses and prevention. *International Journal of Cultural Studies*, 23(3), 368–384. <https://doi.org/10.1177/1367877919891730>
- Kajanová, A., & Mrhálék, T. (2019). Drugs as part of the psychedelic trance danceparty. *Human Affairs*, 29(2), 145–156. <https://doi.org/10.1515/humaff-2019-0012>
- Korn, L., & Bonny-Noach, H. (2018). Gender differences in delinquency and health risk behaviors among young-adults undergraduate students. *Substance Use & Misuse*, 53(1), 59–69. <https://doi.org/10.1080/10826084.2017.1323924>
- Meadan, B. (2001). *Transnational alienation: Moral panics, trance music culture and transnational identity in Israel*. M.A. thesis. Hebrew University of Jerusalem.
- Measham, F., & Simmons, H. (2022). Who uses drug checking services? Assessing uptake and outcomes at English festivals in 2018. *Drugs, Habits and Social Policy*, 23(3), 188–199. <https://doi.org/10.1108/DHS-02-2022-0008>
- Moran, L., Ondocsin, J., Outram, S., Ciccarone, D., Werb, D., Holm, N., & Arnold, E. A. (2024). How do we understand the value of drug checking as a component of harm reduction services? A qualitative exploration of client and provider perspectives. *Harm Reduction Journal*, 21(1), 92. <https://doi.org/10.1186/s12954-024-01014-w>

- Murphy, K., Mazerolle, L., & Bennett, S. (2014). Promoting trust in police: Findings from a randomised experimental field trial of procedural justice policing. *Policing and Society, 24*(4), 405–424. <https://doi.org/10.1080/10439463.2013.862246>
- Palamar, J. J., Acosta, P., Ompad, D. C., & Cleland, C. M. (2017). Self-reported ecstasy/MDMA/“Molly” use in a sample of nightclub and dance festival attendees in New York City. *Substance Use & Misuse, 52*(1), 82–91. <https://doi.org/10.1080/10826084.2016.1219373>
- Palamar, J. J., & Sönmez, İ. (2022). A qualitative investigation exploring why dance festivals are risky environments for drug use and potential adverse outcomes. *Harm Reduction Journal, 19*(1), 12. <https://doi.org/10.1186/s12954-022-00598-5>
- Schmidt, J., & Navon, L. (2017). “In dance we trust”: Comparing trance-dance parties among secular and Orthodox Israeli youth. *Israel Affairs, 23*(6), 1127–1147. <https://doi.org/10.1080/13537121.2017.1360056>
- Shapira, B., Caduri, A., Baumol, P., Tadmor, N., Rosca, P., Shoshan, S., Harel-Fisch, Y., & Bonny-Noach, H. (2023). Attitudes and views regarding law enforcement activity at large outdoor raves in Israel: A cross-sectional survey. *Policing and Society, 33*(7), 784–801. <https://doi.org/10.1080/10439463.2023.2200250>
- Southey, M., Kathirgamingam, A., Crawford, B., Kaul, R., McNamara, J., John-Leader, F., Heslop, J., & Pit, S. W. (2020). Patterns of ecstasy use amongst live music event attendees and their opinions on pill testing: A cross sectional study. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy, 15*, 1–13. <https://doi.org/10.1186/s13011-020-00295-1>
- Thornton, S. (1995). *Club cultures: Music, media and subcultural capital*. Polity.
- Valente, H., Martins, D., Pinto, M., Fernandes, L., & Barratt, M. J. (2023). A longitudinal study of behavioural outcomes following a visit to the Boom Festival 2018 drug checking service: Individual and group level results. *Drugs: Education, Prevention and Policy, 30*(4), 373–382. <https://doi.org/10.1080/09687637.2022.2072187>
- Van Dyck, E., Ponnet, K., Van Havere, T., Hauspie, B., Dirkx, N., Schrooten, J., Waldron, J., Grabski, M., Freeman, T. P., Curran, H. V., & De Neve, J. (2023). Substance use and attendance motives of Electronic DanceMusic (EDM) event attendees: A survey study. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(3), 1821. <https://doi.org/10.3390/ijerph20031821>
- Yankovska, I. (2019). *Gender, drugs and techno music: Investigation of the motivation of drug consumption among raving communities in Skåne region*. Lund University. <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8995109&fileId=8995115>